

Práva a povinnosti lékařů

Nedávno mne v názvu jednoho semináře zaujal termín práva a povinnosti lékařů. O právech v naší dnešní společnosti slyšíme rádi, ale s povinnostmi se těžko srovnáváme. I přední německý filozof Ernst Tugendhat ví o nechuti současného člověka přijmout jakékoliv povinnosti, vždyť nikomu jsme nedali právo nám jakékoliv mravní povinnosti stanovovat. Proto v první řadě vidí v základu morality člověka realizaci lidské svobody a povinnosti dovozuje až druhotně. Zkusme podobně z práv lékaře dovodit jeho povinnosti.

V dnešní době neexistují pro nejrozumnější lidská rozhodnutí žádné vzorce ani ideologická vodítka, každý z nás se na svět dívá ze své perspektivy. O všem je tedy nutné se dohodnout. Dohoda pak není pouhý „kompromis“, i když samozřejmě každý ve svých požadavcích v dohodě ustupuje. Skutečná dohoda znamená, že se podařilo nalézt společná řešení v situaci konkurujících si hodnot a přístupů. Taková dohoda si vyžaduje, aby všichni jednající slyšeli i ostatní a aby jejich odlišný pohled respektovali.

Pokud se týká lékařů, každodenním mravním úkolem nás všech je při vysoké odbornosti udržet rovnováhu mezi požadavky každodenní práce s konkrétními pacienty (deontologická moralita) a mezi potřebou udržet ekonomickou rovnováhu ve zdravotnickém systému (utilitární přístup). O konkrétní pacienty se stará lékař, ekonomickou rovnováhu zajišťuje management zdravotnického zařízení, pojišťovny, politici. Je nutné vědět, že oba přístupy jsou vysoce morální, problém je v odlišných úkolech a perspektivách. Proto se často dostávají do vzájemného sporu. Novým nárokem na současné lékaře je nutnost se s pacienty o všem dohodnout. I zde se objevuje problém různých pohledů.

Jestliže v této situaci je jednou z nejvyšších mravních hodnot (a tedy i mravních apelů) respekt k druhému postoji (názoru), ochota naslouchat a ochota se dohodnout, pak základním právem lékaře je být ostatními partnery v systému (pacienty, plátcí, organizátory, politiky) slyšen a respektován. Ve druhém pořadí pak přiměřeně ohodnocen. Pro uplatnění obou těchto práv ale musí být především respektu a přiměřené odměny hodný. A zde můžeme nalézt základ povinností lékaře. Lékař by měl být vysoce kvalifikovaný odborník, který si musí svou kvalifikaci celý život udržovat a doplňovat. Musí si též kultivovat své prosociální postoje, což v dnešní době vůbec není jednoduchá záležitost. Žádá-li lékař respekt k sobě a ke své odbornosti, měl by též respektovat ostatní (plátce, organizátory, politiky, pacienty). Trpělivě vyjednávat, znovu a znovu přicházet s dobrými argumenty. A neurážet se, když je dohoda obtížná, protože je si vědom, že zájmy různých aktérů ve zdravotnickém systému jsou jen obtížně slučitelné.

Jiří Šimek

doc. MUDr. Jiří Šimek, CSc.

Katedra filozofie a etiky v pomáhajících profesích, Zdravotně sociální fakulta
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
J. Boreckého 27, 370 11 České Budějovice
jr.simek@volny.cz
